

Veysel ŞAHİN*

SOSYOLOJİK AÇIDAN AĞIR HAYATIN “AĞIR ROMAN”I VE METİN KAÇAN*

Özet

Metin Kaçan, özgün üslubuyla yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal çekişmelerini toplumcu gerçekçi bir anlayışla sorgulayan özgün bir sanatçıdır. Kaçan, eserlerinde simgesel bir anlatımla endüstriyel mekanizma içinde kendini ve kendilik değerlerini kaybetmiş insanların yalnızlığını, kent yaşamının bireyleri yozlaşan ve ötekileşen düzlemi içinde ele alır. Metin Kaçan, yaratıcı dil oyunları ile kurguladığı edebi metinlerinde ruhsal bir yolculuğa çıkar. Bu sorgulama ve ruhsal yolculuk, bireyin ve toplumun kendi benlik alanlarına yaptığı simgesel bir göndergeler düzlemidir.

Yazarın 1990 yılında yayımlanan ‘Ağır Roman’ adlı eseri Türk edebiyatında önemli etki yaratır. ‘Ağır Roman’ yazıldığı dönemde birçok eleştiriye tâbi tutulur. ‘Ağır Roman’ sosyo-kültürel ve psikolojik açıdan farklı cephelerde incelemelere konu alabilecek zengin bir izleksel içeriğe sahiptir. Kaçan’ın eserinde toplumsal yaşamda meydana gelen olumsuz değişim ve dönüşümleri eleştirmesi, evrensel anlamda dünyanın çürüyen ve köksüzleşen gidişatına bir başkaldırıdır. Eserde kendi değerlerine ve kendi benlik alanlarına ötekileşmiş birey ve toplumların çılgınlığına kulak veren yazar, yozlaşan toplum, ezilen insanların hayatını sosyalist algı ve eğilimle irdeler. Kaçan, ‘Ağır Roman’ adlı eserinde ele aldığı konular ve kullandığı argo dil nedeniyle yazın dünyasına tepkilerle karşılaşır. Yazın çevreleri bu roman nedeniyle ikiye bölünür. Bir kısmı, romanda kullanılan argonun yerleşik yazınsal beğeniye zedelediğini ve romanın yazın estetiğinden yoksun olduğunu savunurken, diğer bir kısım ise yazarın yeni bir dil ve estetiği yarattığını, Türkiye’nin yazınında şimdiye kadar yapılmamış bir şeyi gerçekleştirdiğini savunur. Kaçan, argoyu yalnızca roman kişilerinin sosyo-kültürel yaşantısının bir görüntüsü olarak değil, aynı zaman da anlatıcının da dili olarak kullanır.

Kaçan, ‘Ağır Roman’ adlı eserinde romanın başkışısı Gıllı Gıllı Salih’in kimliğinde yaşama tutunabilme çabası ve kimlik bunalımı yaşayan modern toplumun bireylerin yaşamlarına odaklanır. Romanda içinde doğup büyüdüğü toplulukta en iyi olmak isteyen anlatı kişisi Salih’in kendini kanıtlamak için verdiği mücadele, yaşadığı bireysel ve toplumsal çelişkiler, kendi benliğinden verdiği ödünler ve uğradığı düş kırıklıkları simgesel bir dil ile anlatılır.

Anahtar Kelimeler: Metin Kaçan, Kendini Gerçekleştirme, Ötekileşme, Yozlaşma, İntihar, Cinsellik, Sosyal Adaletsizlik.

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, vsahin@firat.edu.tr

* **Sempozyum bildirisi olarak** “1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu- ASSOS CONGRES- 13-15 Ekim 2016 tarihinde Elazığ’da sunulmuştur.

FROM A SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE, LIFE IS HEAVY “AĞIR ROMAN” AND METİN KAÇAN

Abstract

Metin Kaçan socialist realist style of his time with his original question with an understanding of the social and political conflicts is an original artist who. Metin Kaçan, a symbolic narrative in the works of a man who has the values of the industrial mechanism of self loneliness of city life is corrupt and takes otherness the individuals in the plane. Kaçan embarks on a spiritual journey made by creative literary texts in language games. This questioning and spiritual journey, the individual's own self and society a symbolic reference made in the fields of the plane.

Author published in 1990, ‘Ağır Roman’, to make a significant impact on Turkish literature. ‘Ağır Roman’ many uncritically written in that period are kept. ‘Ağır Roman’ socio-cultural and psychological investigations can take matters into different fronts has a rich thematic content. It criticized the negative changes and transformations that have occurred in social life Kaçan's work in the universal sense is a rebellion in the course of the world's decaying and rootless. Work the author gives ear to the cries of their own values and their own self field other individuals and society, degenerating society, the oppressed people of the world and reveals the socialist tendencies and their perception of life. Kaçan, ‘Ağır Roman’ summer due to strong language and use that as issues addressed in his response to the world is facing. Write environment are divided because of this novel. A portion of that damage resident literary appreciation of the argon used in novels and argue that lack the novel type aesthetic, the other part that the author created a new language and aesthetics, Turkey in the summer of yet so far argued that perform something. Kaçan, slang, not only as an image of the socio-cultural life of the novel, the persons at the same time as the language of the narrator.

Author, ‘Ağır Roman’ main characters of the novel in his Gili Saleh living with efforts to keep living in a crisis of identity and identity focuses on the modern individual. The community is born and raised in the novel best" Salih understood the people who want to struggle to prove himself, lived in individual and social contradictions, compromises and frustrations suffered given his own self is expressed as a symbolic language.

Keywords: Metin Kaçan, self-realization, otherness, degeneration, suicide, sexuality, social injustice.

Giriş

Metin Kaçan, 1961 yılında Kayseri'nin İncesu ilçesinde dünyaya gelir ve aynı yıl ailesi İstanbul'un Kasımpaşa semtine taşınır. Babası Ali Bey, berberlik yaparak ailesinin geçimini sağlayan esnaf, annesi Solmaz Hanımı ise bir ev hanımıdır. Sanatçının bir kardeşi karikatürist Hasan Kaçan, diğer kardeşi ise aktör Fatih Kaçan'dır. Dört kardeşten üçüncüsü olan Metin Kaçan, ailenin sevimli, afacan ve yaramaz çocuğudur. Çocukluğunun geçtiği Dolapdere, ‘Ağır Roman’daki Gili Gili Salih’in yaşadığı Kolera sokağının gerçek yaşamdaki iz düşümüdür. Kaçan için “Dolapdere, *tipik bir kovboy kasabasıydı, tek başına ayakta kalmayı öğrenebildiği yerdir.*” Yazar, ilkokulu bitirdikten sonra Kasımpaşa Lisesi’ne başlar. Ancak Metin Kaçan okulda yaşadığı sıkıntılardan dolayı Kasımpaşa Lisesi’ni ikinci sınıfta terk etmek zorunda kalır. Çocukluk ve gençliğinde hareketli bir yaşam süren Kaçan, girişken ve cana yakın kişiliğiyle ön plana çıkar. Metin Kaçan, 16 yaşındayken ‘Beyaz Eldiven’ adında sekiz kişilik bir çete kurar. Yazarın hayatında sekiz sayısı oldukça önemli bir yer tutar. Kaçan için sekiz sayısı kişisel bir simge olup sekiz

cennet kapısı, sekiz ay hapis hayatını simgeler (Türk, 2012: 77). Ayrıca ‘Beyaz Eldiven’ Çetesi’nin sekiz kişiden oluşması, çağrışım değerleri olarak sonsuzluk, hürriyet ve yeni başlangıçları simgelemesi olması açısından önemlidir.

Metin Kaçan Beyaz Eldiven Çetesi’ndeki bazı arkadaşlarını kaybettikten sonra yazın hayatına ağırlık verir. Türk ve dünya edebiyatında okuduğu eserlerle kendi edebiyat evreni kuran Kaçan, anlatılarında modern insanın çıkmazları önceler. Yazarın en çok etkilendiği yerli kaynaklar; Yunus Emre, Kemal Tahir, Turgut Uyar, İsmet Özel, Sevim Burak, Tuğrul Tanyol ve Adnan Özer (Arslan, 2009: 13-14) iken yabancı kaynaklar ise Jorge Amado, Julie Cartözor, Pablo Nerudo, Gabriel García, Octavia Poz ve Charles Márquez, Charles Baudelaire gibi ünlü isimlerdir (Türk, 2012: 68).

Metin Kaçan’ın ilk romanı olan ‘Ağır Roman’, yazıldığı dönemde birçok eleştiriyle karşılaşır. Roman hem dil ve anlatım biçimi, hem de izleksel kurgusu bakımından döneminde oldukça ses getirir. Kaçan, ‘Ağır Roman’ adlı eserinde kullandığı argo dil nedeniyle yazın dünyasına olumlu ve olumsuz eleştiriyle karşılaşır. Yazın dünyası ‘Ağır Roman’ın anlatım biçimi ve kullandığı üslup açısından ikiye bölünür. Bu eleştirilerden bir kısmı romanda kullanılan argonun yerleşik yazınsal beğeniyi zedelediği ve romanın yazın estetiğinden yoksun olduğunu yönüyle, diğer bir kısım ise yazarın yeni bir üslup ve estetik evren yarattığını dile getirir.

Ailesinin Anadolu’dan göç etmiş olması ve İstanbul da alt kültürlerin en arı biçimde temsil edildiği Kasımpaşa, Dolapdere gibi mekânlarında büyümesi, Metin Kaçan’ın sosyolojik olarak yetiştiği evrenin kimliğine dönüştüğü gösterir. Metin Kaçan’ın, toplumun tarafından dışlanan yoksul bir çevrede doğup büyümesi, kabadayılığın ön planda olduğu bir arkadaş çevresinde yetişmesi, onun eserenlerinde anlatı kişilerinin kimlikleri ve yaşam biçimi olarak kendini gösterir. İçinde yaşadığı sosyal ortamlardan çıkardığı olumsuz algı ve yorumlar, onu içe kapanık bir kimliğe bürünmesine yol açar.

Metin Kaçan’ın cezaevine girmeden önce yazmaya başladığı ‘Fındık Sekiz’i adlı eseri 1997 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanır. Eser daha sonra ‘Haselnuss Sekiz’ adıyla Almancaya çevrilerek basılır. Bu dönemde yazar kendini dini ve tasavvufi konulara verir ve husus anlatı dünyasına yansır. ‘Fındık Sekiz’ adlı eserindeki anlatı kişisi Meto, yazara göre kendi ‘ben’i ve benliğinin metine yansıyan kimliksel açılımıdır.

Metin Kaçan, ‘Ağır Roman’da olduğu gibi ‘Fındık Sekiz’i adlı eserinde de içinde yaşamakta olduğu dünyanın ve bu dünyanın insanı kendi değerlerine ötekileşmesini ironik bir şekilde ele alarak bu duruma başkaldırır. Tasavvuf düşüncesinin estetik düzlemde aktarıldığı Fındık Sekiz’i adlı eserde insanı mutlak anlamda kendilik değerlerine götüren ve dönüştüren yolları anlatan Kaçan, eserin yeniçağ insanı için bir kurtuluş romanı olduğunu vurgular.

Metin Kaçan, eserlerinde simgesel bir anlatımla İslâm mistisizmine de yer verir. Yaratıcı dil oyunları ile kurguladığı anlatılarında, düşünsel ve ruhsal bir yolculuğa çıkar. Anlatılarda yer alan sorgulama ve ruhsal yolculuk, Kaçan’ın hemen hemen tüm eserlerinde görülür. Kaçan anlatılarında bu durum sadece kurgu olarak değil aynı zamanda okurla birlikte çıkılan içsel bir yolculuk olarak görülür. Bu yolculukta esnasında yazar, yaşamı ve kendisini sorgular ve toplumsal çıkarımlar yapar.

Şehrin kenar mahallelerinde ki insanların yaşamlarını ve sosyo-kültürel dokuları anlatılarında bir sosyolog titizliği ile ela alan Metin Kaçan, bireylerden meydana gelen insan birlik ve birlikteliklerinin sorunlarını irdeler. Anlatılarında toplumsal ve kültürel kimlikleri cinsiyet farklılığı ve bu farklılığın yarattığı açmazlar üzerinden ele alan Metin Kaçan, topluma kendi farkındalığını kavratmaya çalışır. (Ecevit, 2004: 10) Yazarın eserlerinde erkek karakterler ön plandadır. Erkek karakterler daha çok bireysel ve toplumsal kimlik arayışı içindedir. Anlatılarda yer alan kadınlar ise daha çok edilgen ve sosyo-kültürel açıdan baskılara uğrayan içe kapanık, ahlaki bir çöküntü içindedir. Bu yüzden Kaçan'ın romanlarındaki karakterler daha çok, fahişeler, tinerciler, pezolar, fakir ve alt kültüre mensup kişilerdir. Eserlerinde belirli bir alt kültür ve belirli bir üst kültürün kesiştiği ortak noktaları bira araya getiren yazar, toplum dışı ve uç noktalarda yaşam süren insanları ele alır. (Erbarıştıran, 2003: 81-83).

Metin Kaçan, eserlerinden yaşadığı dönemin politik ve siyasal çatışmalarını ele aldığı gibi dönem aydınlarının çıkmaz ve bunalımlarına da yer verir. Bu bağlamda eserlerinde toplumun içinde bulunduğu durumu dönemin aydınlarının gözünden aktaran yazar, toplumcu-gerçekçi bir anlayışa da sahiptir.

Metin Kaçan 'Fındık Sekiz' adında ki romanını yazmaya başladığı dönemde eski sevgilisine tecavüz ettiği iddiasıyla sekiz ay hapis yatar. Hapiste yirmi bir defa bıçaklanır ve ölümün kıyısından döner. Yazar bu dönemde yaşadığı sıkıntıları kitap okuyarak ve kendini tasavvufa vererek yaşamını sürdürmeye devam eder.

Metin Kaçan, 28 Şubat sürecinde uğradığı iftira ve yürütülen linç kampanyası sonunda büyük bir bunalım yaşar. Özellikle yazdığı 'Ağır Roman' romanıyla yazara Türkiye'nin sapığı, Bukowski'si olarak anılır.

Metin Kaçan, 6 Ocak 2013'te bindiği taksiyle evine doğru giderken fotoğraf çekeceğim diyerek taksiyi durdurur ve Boğaziçi Köprüsü'nde atlayarak intihar eder. Cesedi ölümünden 16 gün sonra Beylikdüzü sahiline bulunan yazarın cenazesi Edirne Kapıdaki Necati Bey aile kabristanına defnedilir.

'Ağır Roman'ın Sosyolojik Açıdan İzleksel Kurgusu

"Uzun zamandır yazmamak için yaşadım.

Şimdilerde yazmak için yaşıyorum."

İnsan etrafındaki canlılarla iletişim kuran sosyal bir varlıktır; bu sosyalleşme sürecinde kendini ötekiyle birlikte var eden insan, zaman içinde bir aradallığını kavrar. Bu kavrama sürecinde insan, kendi 'ben' ile 'öteki ben'i arasında çatışma yaşar. Toplumun sağlıklı bir şekilde kendini kurup var edebilmesi için asıl gaye, bu çatışmaya sıkışan insanları topluma yeniden kazandırabilmektir. Çünkü toplumsallaşma sürecini tamamlayan insanlar, dünyayla sağlıklı ve uyumlu bir ilişki kuramayan insanın yaratacağı tehlikenin farkındadır. Bu sebeple toplum sorunlarının incelenmesinde ve yorumlanmasında edebiyatın göz önünde bulundurulması gerektiğini öne süren edebiyat sosyolojisi, edebiyatın aynı zamanda sosyo-kültürel ortama ait bir gerçeklik olduğunu belirtir.

Edebiyat ve sosyoloji kendi var olma sebeplerini yitirmeden anlamsal olarak daha da güçlenmek için birbirlerini kabul eden ve açımlayan iki farklı disiplindir. *"Edebiyat, bir ulusun tarih sahnesi içerisinde hangi aşamalardan geçtiğini*

kronolojiye bağlı kalmadan sosyolojik ve psikolojik verilerden de yararlanarak en iyi dile getiren sanattır” (Kırmızı, 2015: 13). Disiplinlerarası bir yaklaşım olan edebiyat sosyolojisi ise edebiyat ve sosyolojinin temel verilerinden yararlanarak yeni bir anlayış yaratma çabasıdır. Bu birlikteliğin eser bağlamında rahatlıkla kurulması yeni açılımlar farklı anlamlar doğurur. Disiplinlerarası bu eğilim, bireyi dolayısıyla da toplumu kavrama açısından önemli bir gelişme olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda *“edebiyat-toplum ilişkisi ve bağını merkeze alarak bu ilişkinin tüm boyutlarını araştıran edebiyat sosyolojisi edebiyata değişik bir pencereden bakma girişimidir. Edebiyatın birikimi ile toplumsal durumları tahlil etme, edebiyatı izlek olarak sosyolojik analize varma çabasına denk düşen edebiyat sosyolojisi”* (Alver, 2006: 8) metinlerdeki sosyal dünyanın farklı disiplinlerle ele alınıp derinlemesine incelenmesine olanak sunar.

Metin Kaçan’ın ilk romanı olan ‘Ağır Roman’ 1990 yılın da Metis yayınları tarafından yayımlanır. 1995 yılın da senaryosunu yazdığı ‘Ağır Roman’ 1997’de Mustafa Altıoklar tarafından filme uyarlanır. 2002 yılında İstanbul Devlet Operası ve Balesi tarafından sahnelenen ‘Ağır Roman’, 2002 yılında “Cholere Blues” adıyla Almanca ’ya çevrilerek yayımlanır. Ünsal’a göre *“Ağır Roman ne zaman ele alınsa, yeniden ayrı yazınsal niteliği ortaya çıkmaktadır. Romanın ‘ağır’lığı da bundan kaynaklanmaktadır. Burada ki ‘ağır’ sözcüğü, günlük dilde bilinen anlamlarına ek olarak, Metin Kaçan’ın roman da kullandığı anlamlar da kullanılacaktır.”* (Özünü, 1992: 47).

Postmodern bir eser olan ‘Ağır Roman’ birey ve toplumun parçalı yaşamını ele alır. Metin Kaçan’a göre *“Postmodern roman mikserle konmuş; sosyoloji, tarih, psikolojinin bir bardakta farklı sıralandırmalarıdır.”* (Türk, 2012: 76-77). Bu açıdan ‘Ağır Roman’ sosyolojik ve psikolojik açıdan farklı incelemelere konu alabilecek zengin bir içeriğe sahiptir. Anlatıcı, romanın başkışısı olan Gili Gili Salih’in bireysel ve toplumsal anlamda yaşadığı yabancılaşma özünde yaşama tutunabilme ve kimlik kurma çabasıdır. Yaşadığı toplum bir parçası olarak kendilik değerlerini kurma, bilinçaltına bastırılan toplumsal kimlik ve bireysel rollerin çatışmasına neden olur. Bundan dolayı *“Farklı varoluşların bir aradalığından oluşan bu çok sesli romanda, aşk, cinayet, estetik, şiddet, tarih, siyaset, moda, aile ve toplum yaşantısı, fuhuş, uyuşturucu, kumar, kısaca yasaların ve genel ahlakın onayladığı ve onaylamadığı her şey gerçekçi, düşsel ve zaman zaman tuhaf bir boyutta kendini göstererek çoğulcu bir yaşantıda sürüp gider.”* (Arslan, 2009: 134) ‘Ağır Roman’ adlı eser de yozlaşan şehir yaşamı içinde kaybolan benliklerin kendi kimliklerini inşa etme çabasını metinsel düzlemidir. (Ecevit, 2003: 11-13) Anlatıda kendi bireysel özgürlüklerini kavrayan fertlerin kendi benlik alanlarıyla yaşama katabilme çabaları sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel sosyo-psikolojik bir metinsel örüntüdür. Bundan ötürü bireylerin kendi benlik değerlerini kurarken hayata tutunma ya da tutunamama durumu ana izleksel kurguyu oluşturur.

Romanın sosyolojik kurgusunu oluşturan değerler düzlemi aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

	<i>Tematik Güç/ Ülkü Değer</i>	<i>Karşıt Güç/Karşıt Değer</i>
Kişiler Düzleminde	Gılı Gılı Salih, Arap Sado, Reco, İmine, Tıbı, Şair Adam Mickiewicz	Yıkık Köprülü Berber Ali, Tina, Madam Eleni, Gaftici Fethi, Tilki Orhan, Fil Hamit, Taner Mahalle İmamı, Yengeç Herifler,
Kavramlar Düzeyinde	Aşk, Sevgi, Sosyal Adalet, Yaşama Bilinci, Dostluk, Sadakat, Fedakârlık, Yardımlaşma, Umut Toplumsal Bilinç, Kabadayılık	Yabancılaşma, Yozlaşma, Ölüm, Ötekileşme, Sosyal Adaletsizlik, Ölüm, İntihar, Fuhuş, Cinsellik, Hırsızlık, Sömürü Başkaldırı, Cinayet, İşkence.
Simgeler Düzeyinde	Çıtıkı Düğün Salonu, Terlik, Klarnet Müzik, Anne, Araba, Kırmızı Gül, Pencere.	Ayna, Kolera Mahallesi, Ustura, Zar, Kar, Ateş, Şiş, Uyuşturucu, Geçe, Baba

Yukarıdaki değerler dünyası romanın dramatik aksiyonunu oluşturan temel güçlerdir. Romanın temel entrik kurgusunu oluşturan izleksel kurgu, sosyolojik açıdan birçok veriyi de içinde barındırır. Romanda anlatı kişilerinin toplumsal ve bireysel anlamda yaşadığı sosyo-kültürel durum, anlatı kişilerinin hayata katılma süreçleri ve köksüzleşme sorununu sosyolojik temelli olduğunu gösterir. Romanın sosyal ortamı Kolera Mahallesi'dir. Kolera Mahallesi'nde Rumlar, Süryaniler ve Müslümanlar farklı etnik gruplar yaşamaktadırlar. Romandaki anlatı kişileri genelde esnaflık yapmaktır. (Kabaklı, 1994: 970) Bu esnaflar Demirciler, hurdacılar, tamirciler, marangozlar, berberler vb. Bunun yanında mahalledeki hırsızlar, kabadayılar-bitirimler, uyuşturucu satıcıları, katiller ve eşcinsellerin hayat kadınları da yaşar. Kolera sadece semt, mahalle ya da cemaat değil aynı zamanda hayatın ve orada yaşayan insanların değişmeyen yazgısıdır. (Velioğlu, 2003: 54) Yazar tarafından sosyal ortamda bireylerin ahlaki öğreti ve benlik kurma çabasının çatışmalar eşliğine çekmesi, toplumsal yaşama hiyerarşisini gözler önüne serme çabasıdır. Anlatıda birey ve toplumun yaşadığı ikilemler ve çatışmalar, sosyolojik açıdan önemli bir veri kaynağıdır. Yazar, 'Ağır Roman' adlı eserinde Kolera'da yaşayan insanların; ağır, sert, acımasız bir hayatta karşı verdiği mücadeleyi anlatır.

Yabancılaşma / Ötekileşme Sorunu

Yabancılaşma birey veya toplumun kendine ve kendi değerlerine duyarsızlaşması, "kendisinden başka bir olguya dönüşüp." (Serdar, 1996: 29) öteki olmasıdır ya da "bu değerleri kendi menfaatleri adına kullanmasıdır" (Kırmızı, 2014:149). İnsan, yabancılaşma sonucunda kendine ve kendilik değerleriyle çatışır ve toplumun değer yargılarına öteki olur. Çatışma en geniş anlamıyla ontolojik kökenli bir uyumsuzluk sorunudur. Kişi ve toplumu oluşturan bireyler kendisi ve değerleriyle ne kadar çok çatışırsa o derece kendini güvensiz, yalnız, ötelenmiş ve yalıtılmış hisseder.

İnsanın kendi özünden uzaklaşarak başka bir varlıkla kendisini tanımlamaya çalışması olarak da kabul edilebilir. 'Ağır Roman' romanın en önemli izleklerden

birisi yabancılaşmadır. Romanda yabancılaşma bireysel ve toplumsal olarak iki alanda görülür. Yabancılaşma toplumsal normlar arasında kimlik yitimine uğrayan birey-insanın değerler dünyasını köksüzleştirir. Bireysel yabancılaşma bireyin kendine ve kendi değerlerine yabancılaşması şeklindedir.

Salih'in kendi 'ben' ine yabancı olması ve bilinçaltında beslediği diğer duygularıyla karşı karşıya kalması, onu kendi 'ben'liğine yabancı olduğunu gösterir. Salih, içerisine düştüğü ikilemde sürekli bir çatışma yaşamaktadır. Romanda anlatı kişisi olan Salih, yaşadığı toplumun kabullendiği normlara göre değişen, değişken bir kimliğe ve 'ben' özelliğine sahiptir. Salih'in içerisinde bulunduğu normlar, ailesi ve yüklendiği sorumluluklar, onun sahte benlik sistemi ile topluma güçlü görünmeye çalışır.

Salih'in, çocukluk yıllarında oluşmaya başlayan 'ben'i ve benliği, gençlik yıllarında bireysel ve toplumsal kimliğin dışı yansıyan yüzüdür. Gençlik yıllarında kendi 'ben'ini gerçekleştirmeye çalışan Gili Gili Salih, toplumun onu kuşatan ve kendi kimliği ve 'ben'ini çepeçevre saran yapısıyla karşılaşır. Gençlik yıllarının toplumsal kuşatması ile karşılaşan Gili Gili Salih, toplumsal kimlik ve roller ile bireysel kimlik ve rollerinin arasında çatışma yaşar. Bu çatışmada sonrasında kendi 'ben' ile öteki ben'i arasında sıkışan Salih, toplumsal baskıyı 'başka 'ben'lere dönüşerek tamamlar. Bu durum “*Ben ve öteki arasındaki ilişkiyi birbirini determine eden, açımlayan ve yok saysan boyutuyla*” (Korkmaz, 2008: 17) kendini gösterir.

Anlatı kişisi Salih'in, gençlik yıllarında yaşadığı toplumsal baskı, onun sosyo-kültürel ortam açısından benlik kurmasına izin vermez. Onun içinde yaşadığı yozlaşmış Kolera Sokağı, çatışma ve ötekileşmenin mekânsal düzlemidir. Bu mekânda yaşayan bireylerin kendi benliklerine öteki olması ya da duygularını bastırması, anlatı kişilerinin kendine yabancılaşmasının temel sebebidir. Anlatı kişisi Gili Gili Salih de bireysel ve toplumsal rol ve kimlik oluştururken içinde yaşadığı sosyal ortamın değerlerine başkaldırması, onun içinde yaşanan sosyal ortam ve yaşantıların yozlaşmış olmasındandır. Nitekim romanda bu durum “*Gili, kitaplardan ve Reco'nun dünyasıyla ilgili kurduğu hayallerden Kolera'daki yaşama ve atölyedeki hayatına, başka bir gözle bakar olmuştur.*” (Kaçan, 1999: 56) şeklinde ifade edilir.

Kolera Sokağı'nda sürdürülen sosyal yaşam ve bu yaşamın değerleriyle uyuşamayan Gili Gili Salih sonunda intihara kalkışır. İntihar sosyolojik açıdan toplumsal yıkımın ve bireysel başkaldırın simgesidir. Romanda ağır hayatın değişmeyen toplumsal yazgısını intihara kalkışarak aşmaya çalışan anlatı kişileri, böylece yeni kimlikler kazanır. “*Geçmişte yaşadığı olayları unutup yeni bir hayat başlaması için şair babaların yardımına ihtiyacı vardı. Kolera'nın şairlerinin görevi de geçmişlerini unutmak isteyen yeni bitirilmelere yol göstermekti.*” (Kaçan, 1990: 61) diyen anlatı kişisi, Gili Gili Salih, sosyal anlamda kavuştuğu yeni yaşamla geçmiş ve kendilik değerlerine yabancılaşarak yeni bir hayata başlar. Fakat Salih'in içinde bulunduğu sosyal ortam, onu kendilik değerlerine uzaklaştırarak onu hem kendi 'ben'ine hem de geçmişi ve ailesine yabancılaştırır. Yozlaşmış ve kendilik değerlerinden yoksun Kolera Sokağı, sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik açıdan kendi kimliksel değerlerine öteki olan kişileri üreten yapıya dönüşmesi, Salih gibi diğer anlatı kişilerini de etkiler. Metalaşmış ve

çöküntü içinde olan sosyal yaşantı, önce kendilik ekseninden uzaklaşan bireyleri sonra da toplumsal bilinci tahrip eder. Toplum ve bireyin kendi sosyo-kültürel değerlerini yıkması hayatın ağırlığı altında kendilik değerlerine yabancılaşan bireyleri yaratır. Nitekim “*Yabancılaşmış biri kendisine özgü duygu ve düşünce işlevleri dışındaki bir objeye aktarmış olduğu için artık kendisi değildir. Ondan hiçbir ‘ben’ ya da kimlik duygusu yoktur.*” (Fromm, 2001: 65). İnsanın kendi benlik algısından sıyrılıp yeni bir kimliğe dönüşmesi kişinin kendilik değerlerine yabancılaşmasıdır.

Toplumun Gili Gili Salih’e biçtiği yeni kimlik ve kimliksel roller, onu yaşama karşı acımasız ve kötü ve kötülöklere başkaldıran bir bitirim haline getirir. Bozulan sosyal yaşantının ürettiği bitirim kimliği kendisiyle birlikte sosyo-kültürel değerleri de yok sayar ve o kimliği taşıyan bireyleri kendi toplumsal bilinçlerinden uzaklaştırır. Bu bakımdan kendilik değerlerini köksüzleştiren bitirim kimliği, bireysel ve toplumsal “*bilincin kendi dışından ve kendinden aldığı uyumsuzluk*” (Timuçin, 1994: 8) olarak varlığını daim kılar. Gili Gili Salih kendilik değerlerinde uzaklaşması, simgesel anlamda önce Kolera Sokağı’nı sonra bütün toplumu saran yabancılaşma salgına ve ‘ötekiliğe’ dönüştürür. Toplumsal anlamda sosyal ortamların toplumu oluşturan bireyleri tüketmesi, dünyanın yaşanabilir iklimin bozulmasıdır. Roman ağır hayatın çıkmazları ve kişileri silen yapısından kurtuluşun tek yolu anne ve annenin içtenlik değerine dönmedir. Zira geleneksel yaşantıda anne ve simgesel değerleri kendilik eksenidir. Bu yüzden Salih de ilk önce annesi ve anne sevgisine yönelir. Salih, için anne sevgisi, “*sığınlacak bir muhabbet kaynağıdır.*” (Korkmaz, 2002: 117).

“*Gili kahvenin önünde geçen terlikçiyi görünce annesini hatırladı. İmine’nin oldum olası üzeri simli, hafif topuklu terliklere bakıp alamadığını düşündü. Börek boğazından geçmeyince, Kolera’nın köpekleri sevinç çılgınlıkları attı.*” (Kaçan, 1990: 66).

Romanda bireysel yabancılaşma Salih’in kimliğinde yıkıcı bir yapıya dönüşür. Toplumun ona vermiş olduğu kimliğe bürünen Salih, sert ve acımasız hayatta sürekli ‘öteki ben’i ile çatışır. Ötekileştiği yeni ‘ben’ ve toplumsal kimliğin bir bireyi olur.

“*Kolera canavarı varsayarak yamuk ve homurtularla yürüyen adama yaklaştıkça duanın gücüyle garip şeyler düşünmeye başladı. “Allah’ın verdiği canı Allah almalı. Bana en fazla yaralamak düşer.”* (Kaçan, 1990: 102).

Salih yabancılaşma sürecinde bilinçaltına bastırıldığı duygularıyla sürekli çatışır ve geçmiş gelecek çatışmasını yaşar. Hayattan umudunu kesen insanlar geçmiş yaşamlarının mutsuzluğunu her daim içinde yaşar. Geçmişteki mutsuzluğu geleceğe de sindiğini anlayan Salih, kaçınılmaz sonu yaşar ve intihar eder. Yazar bu durumu “*Gelecekteki hayatı geçmişin kötü bir taklidiydi.*” (Kaçan, 1990: 124) diyerek ifade eder.

Romanda toplumsal yabancılaşma toplumun insani ve kendilik değerlerine yabancılaşması şeklinde ele alınır. Çöküntüye uğrayan değerler, toplumun kendine ve değerlerine yabancı olmasına neden olur. Romanda toplumsal yabancılaşma Kolera Mahallesi’nden yola çıkılarak anlatılır. Aslında yazar özelden genele doğru bir şekilde dönemin Türkiye’sini eleştirmektedir.

Romanda özellikle Kolera Mahallesi’nde Türk İslam inancına aykırı olan bir genelevin, resmi bir kuruluş gibi gösterilip kadın ve erkek bedeninin rahatça satılması, toplumun ahlaki yönden kendilik değerlerine yabancılaştığını gösterir. Mekânsal açıdan toplumsal yozlaşma ve çürümenin yeri olan Vazgeçmişler Kerhanesi’nde mahallede yaşayan kadınları birer hayat kadını olması ve ailevi ilişkilerin yasak aşklardan dolayı bitmesi, toplumsal anlamda yabancılaşmayı gösterir. Özellikle romanda bedenlerini para karşısında satan ya da cinselliği hayatın değişmezi olarak gören Tina, Madam Eleni ve Puma Zehra gibi kadınlar, cinsel egolarını tatmin ettikten sonra yeni beden arayışlarına girer.

“Vazgeçmişler Kerhanesinde işler yolundaydı. Mamalar iyi bir seçim yaptıklarından dolayı kendi bilgilerini, kusarcasına içerek, çalışarak müşterilere seçkin hizmet sunuyordu.” (Kaçan, 1990: 112).

Romanda maddi çıkarlar uğruna geleneksel yaşam ve değerlerini tahrip eden veya yok sayan anlatı kişileri, uygun olmayan giyim kuşam ve saç kesimleriyle Batılı görünmeye çalışır. Bu durum sosyal yaşamda ortaya çıkan ötekileşmeyi gösterir. Mahalle sakinlerinin devrin modasına uygun saç kesimi, simgesel anlamda toplumun kendi değerlerine yabancılaştığını gösterir. Nitekim başkalarına benzemek için olduklarından farklı bir kimliğe bürünme çabası, sosyal yaşamda çözümlenin yaşandığını ortaya koyar.

“Batı’da saç uzatma modası bittiğinde, Kolera Sokağı’nda saç uzatanlar yeni yeni boy göstermeye başlamıştı. Bu durumdan en çok şikâyetçi olan Berber Ali idi. İş biraz daha kesat gitmeye başlayınca, çocuklarının saçlarını alabros tıraş edip müşteri tavlama için dükkânın önüne oturttu.” (Kaçan, 1990: 27).

Romanda aile yapısında meydana gelen bozulma bireylerin evden ve kendi geleneksel yaşamlarından uzaklaşmasına nedendir. Zira yazar aile kurumunun bozulmasını, toplumsal yapının bozulmasının başlıca nedeni olarak görür. Berber Ali’nin, Madam Eleni ile gayr-i meşru bir ilişki yaşaması, Türk toplumunun Batı’dan toplumlarda görülen metres modasına uymasıyla ortaya konur. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile kurumunun çökmesi toplumsal yıkım ve çöküşün çok derinlerde yaşandığını gösterir. Romanda Metres hayatının aileyi çürüten yapısı, karşılıklı menfaat duygusunun artması toplumun en küçük yapı taşı olan bireyleri “kart bir karaktere” (Stevick, 2004: 178) dönüştürmüştür.

“... Ali, ne çocuklarını ne de yıllardır aynı yastığa baş koyduğu karısını... Hiç kimseyi düşünmedi. Sadece o ânın şehvetine kafa yordu. Gece, Eleni’nin evinden gelen titreşimlerle akarken, İmine, kalbinde bir acı hissedip kaderine beddualar yağırdı.” (Kaçan, 1990: 35).

Romanda televizyonda Batı’dan gelen teknolojik yenilik olarak ön plandadır. Televizyon, geri kalmış dini ve geleneksel değerleri kendi çıkarları için kullanan kişiler için büyük bir tehlike oluşturur.

“Softalar Gaftici’nin getirdiği bu alete “şeytan Kutusu” dediler. “Günahtır kardeşim, ayıptır evladım, al şu Televizi’yi götür bir yere fırlat,” dedilerse de, Fethi’ye dinletemediler. Bunun üzerine, Şeytan Kutusu’na karşı imha planları hazırladılar.” (Kaçan, 1990: 46).

Romanda sosyal yaşamda meydana gelen yabancılaşma, Gili Gili Salih'den başlayarak Kolera'ya yayılır. Bireysel yaşamda meydana gelen ötekilik, bireylerin içinde bulunduğu sosyal ortamların olumsuz yönde değişmesine neden olur. Anlatıda kadın sorunsalı, cinsellik, intihar, sosyal adaletsizlik başlıca toplumsal çıkmaz ve yabancılaşmanın nedenidir. Bu toplumsal sorunların içinde kendini gerçekleştirmek isteyen birey/ler sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan yabancılaşma yaşar.

Kendini Yıkma/ Gerçekleştirme Eğilimi

Birey ve toplumun kendilik bilinciyle çepeçevre sarılması, kolektif anlamda varlığını tamamlaması anlamına gelir. Birey ve toplumun kendini gerçekleştirmesi için her şeyden önce benlik ve kendilik bilincine ulaşmış olması gerekir. Kendilik bilincine kavuşan toplum ve bireyler, millî ve evrensel bilincin de farkına vararak düşünsel ve eylemsel anlamda “*kimlik arayışını*” (Budak, 2003: 444) tamamlar ve kendini gerçekleştirir.

İnsan, kendini nasıl kurarsa dünyayı, insan ve onun değerlerini de öyle tanır ve anlamlandırır. Bu anlamlandırma her şeyden önce toplumsal bilinci güçlendirir. Nitekim toplum ve “*Birey, bilinci ortaya çıkmadan seçim yapamaz.*” (Dökmen, 2002: 216) ve kendilik değerlerine dönemez. Toplumun kendilik değerlerine sahip çıkması için belirli bir bilinç düzeyine ulaşması gerekir. Kendini gerçekleştirmenin ön koşulu olan, “bilinçli olma” dünyanın içine gömülmüş insanın gerçek anlamda yaşama katılmasıdır.

Bireyin yaşadığı toplumsal ortamlarda farkındalık sürecine girmesi onun toplumun kendi gerçekleştirmesinin ilk adımıdır. Toplumsal bilincin farkındalığını kavrayan insanlar, içinde bulunduğu sosyal ilişkileri ağıni yok olmaktan kurtararak toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar. Bireyin kendisini dış dünyayla ilişki içinde görmesi, kendisini çevresiyle tanımasıdır. Bu bakımdan ‘Ağır Roman’ adlı eserde kendini gerçekleştirme izleği anlatı kişisi Gili Gili Salih hayatı üzerinden simgesel içerikli olarak verilir.

Romanda Gili Gili Salih'in kendini gerçekleştirme süreci geçirdiği sıkıntılar, onun sosyal yaşam ve ortarlarda aldığı tavırla ortaya konur. Kolera'daki yaşamın köksüzlüğü ve acımasızlığı, Salih'in çocukluğundan başlayarak onu çepeçevre sarar. Çocukluk yıllarında Kolera'da sürdürülen baskıcı, tek düze yaşam orada yaşayan bireyleri sınırlar. Kendi içinde sosyo-psikolojik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bir yaşam dokusu olan Kolera, kabadayılardan, hırsızlardan, cinsel istismar yapanların yaşadığı bir sosyal ortamdır. Çocukluğu ve gençliği böyle yıkıcı bir sosyal ortamda geçen bireyler, bu sosyo-kültürel ortamın yetiştirdiği bireyler olarak hayata katılır ve kendilerini gerçekleştirir. Gili Gili Salih'in gençlik evresinde Arap Sado, Tilki Orhan, Fil Hamit, Tina, Gaftici Fethi, Kolera canavarı Taner, Puma Zehra gibi anlatı kişileriyle kurduğu ilişkiler onun bireysel ve toplumsal anlamda yaşadığı yıkıcı ve köksüz ilişkiler ağıni gözler önüne serer. Romanda Gili Gili Salih kabadayı, bitirim Arap Sado'dan çok etkilenir. Arap Sado, mahallenin kabadayı ve başkışı Salih'in örnek aldığı yiğit kişi ve büyük insandır. Romanda olarak görülen Arap Sado, Kolera'nın odağın yer alır. Sosyolojik açıdan bir mahalle kabadayının gençler tarafından örnek alınması, toplumsal yaşamda değer yozlaşmasını gösterir. Ancak romanın başlarında Kolera Sokağı'na dadanan

kötü adamların Arap Sado tarafından öldürmesi, onun Gili Gili Salih ve diğer gençler tarafından yüceltilmesini sağlar.

“Boşa bilet kesen haraççı, yeniyetme haybeciler, kabadayılığın şerefini beş paralık ederken, sadece, o Kolera’da geçmiş yılların en güzel güneşleri gibi parlamaktaydı.” (Kaçan,1990: 15).

Toplumsal anlamda bireylerin kendini gerçekleştirme yeri olan Kolera hayata karşı acımasızca savaşan bireyleri örnek kimliklere dönüştürür. Gili Gili Salih, Arap Sado’nun öldürülmesi sonrasında onun yerine geçerek Arap Sado’nun toplumsal kimlik ve rollerini üslenerek kendisini gerçekleştirir. Salih romanda kendi bireysel farkındalığını daha gençlik yıllarında kavrar. Toplumsal hafızada cesareti ve yardımseverliğiyle sosyal bir kimlik kazan Salih, ileriki yaşam için dönüşüme hazırdır.

“Sandalyeden fırlayan Salih, Şenol’un gözüne saplanan oku direk bir el hareketiyle korkusuzca çekip çıkardı. Dükkâna koşup pamuk ve kolonya getirdi, Şenol’un gözünden akan kanı dindirmeye çalıştı. Şenol, acılar içinde kıvrılırken Gili Gili’nin bu hareketini beyninin unutulmaz dostluklar bölümüne yazmayı ihmal etmedi.” (Kaçan,1990: 8)

Toplumsal yaşamdaki rolleri ve üstelendiği kimlikleri “kendisi seçen” (Sartre, 1999: 65) Salih, toplumsal yaşantının bir yansıması olarak toplum içinde kendini konumlandırır. Bu bakımdan kendini gerçekleştirmenin bir dışı vurumu olarak Salih, kendisini Kolera’da yaşayan insanlara adayarak kötülöklere başkaldırır.

“Yolsuzlar diyarının genel sekreteri Gili yangını daha önceden hissetmiş, fakat eski duygusal defteri açıp açmamaya karar verememişti. Gili, Arap atı gibi koşarak, Fil’in mekânına süzöldü. Kalabalığı yarararak tamirhaneye uçarcasına daldı. Gili’nin ateş kusan dükkâna girdiğini görenler, ‘Helal olsun lavuğa, mangal gibi yürek varmış. Biz iki saattir gevezelik edip duruyoruz,’ diye konuşup Gili’nin cesaretini fışıldanmalarıyla tebrik ettiler.” (Kaçan, 1990: 67).

Salih, kendine bırakılan görevi hakkıyla yerine getirerek içinde bulunduğü âlemin raconuna uyar ve sevdiği kadın uğruna adam öldürerek bitirimlerden tam puan alır. Toplum tarafından kendine verilen bitirim rollünü yücelten Gili Gili Salih, kendi ‘ben’ini öteki olarak gerçekleştirerek bütün toplumun içtenlik değerlerini yıkar. Ancak bu durum anlatıcı tarafından toplumsal bir kabul olan kabadayılık rolünün yüceltilmesiyle anlatı kişisine yeni bir kimlik de kazandırır. Zira romanda Gili Gili Salih’in mahalleye dadanan katili yakalaması onun Kolera sakinleri tarafından güçlü bir kimlik olarak onanmasını yardımcı olur. Salih’in kahraman bir kimlik olarak yüceltilmesi, onun toplumsal alanda ve bireysel evrede kendini gerçekleştirmesi anlamına gelir. Salih’e toplumsal yaşantı içerisinde verilen bu yeni sosyal kimlik, onun fedakârlık yapmasını, canından çok sevdiği annesinden uzaklaşmasına neden olur. Anlatıcı tarafından Gili Gili Salih’in yaptığı bu fedakârlık, bir ideal uğruna kendini olumsuz yönde gerçekleştirme sürecine dönüşür.

“Annesi için gaftilediği simli terlikleri gömleğine sarıp balkona uçurdu. Geceyi geçireceği bitirimhaneye doğru voltalarken kirpikleri ıslandı. Derin bir iç çekip kafasını kepenge geçirdikten sonra kendine gelebildi; Gili her ne kadar bitirim olsa da anne sevgisi kalbini zaman zaman yokluyordu. Diğer bitirimler Gili’nin bu

huyunu bilseler, laf sokarak yedi bin kat yerin dibine geçirirlerdi.” (Kaçan, 1990: 73).

Romanda kendini gerçekleştirme sürecini öteki olarak tamamlayan Salih, romanın sonunda içine girdiği depresyon, yaşadığı başarısız aşk ve yalnızlık nedeniyle intihar eder. Romanda kendi gerçekleştirme izleği yozlaşan yaşam biçiminin bireyleri köksüz ve kendilik değerlerine dönüştürmesi şeklinde gerçekleşir.

Değişim ve Sosyal Çözülme: Yozlaşma

Toplumsal yaşamda meydana gelen köksüz değişim ve dönüşümler, kültürel ve ahlaki değerlere yabancı insan toplulukları yaratır. 1990’lı yıllarda Türkiye’nin içinde bulunduğu sosyal ve siyasal sorunlar, toplumda büyük bir değer çatışmasına sebep olur. Ülkenin yeni yeni kalkınmaya başlaması, toplumun içerisinde bulunduğu sosyal çatışma ve Batılı değerlerin modern olma çabası altında yanlış hayat anlayışına dönüşmesi, toplumsal yaşantıda kimlik çatışmasına da beraberinde getirir. Toplumsal anlamda yaşanan bu çatışmanın başlıca nedeni değişim ve dönüşüm sürecinin sancılı olmasına, modernleşme sürecinin bir öteki yaratma eylemine dönüşmesidir.

Toplumun modern olmak ya da görünmek için sosyal yaşantıda yaptığı köksüz değişimler, Batı’dan alınan bazı değerlerin sadece şekilde kalmasına ve kendi değerlerinin aşağılayıp hor görmesine neden olur. Toplumsal yaşantıda meydana gelen kimliksiz ve kendilikten yoksun yaşam biçim ve algıları, sosyo-kültürel açıdan kendilikten yoksun bir toplum yaratır. Kendilikten değerlerinden yoksun olan yaşam ise bireylerin üzerine ağır bir yük olarak biner ve kendi köksüz hayat algısını dayatır.

‘Ağır Roman’da da yazar, Türkiye’nin içerisinde bulunduğu yozlaşmayı Kolera Mahallesi’nden yola çıkarak dönemin sosyal yaşantısını gözler önüne serer. Yazar eserinde “*çarpık ekonomik bir gelişmenin sonucu olan kenar mahalle olgusu ve kültürel yozlaşmayı çarpıcı, alaycı ve oyunsu bir biçimde dile getirir.*” (Arslan, 2009: 142). Romanda dönemin politik ve siyasal çekişmelerini eleştirel bir bakışla irdeleyen Kaçan, halkın gözünü boyamak isteyen çıkarıcı siyasetçilere de sert eleştiriler yöneltir.

“Genel seçimler yaklaşınca, iktidardaki parti oy kazanmak için sokakları koftiden asfaltlayıp seçmenlerin gözlerini boyadı. Kolera sokağı da güzelim parke taşlarının üzerine iğrenç asfaltı yedi” (Kaçan, 1990: 39).

Siyasetçilerin oy kazanmak için seçmenlerin gözünü boyaması ve gerçek anlamda toplumsal atılımlara girişmemesi, yazar tarafından eleştirilir. Toplumsal alanda en fazla yozlaşmanın siyaset kurumunda olduğu belirden Kaçan, toplum ilerlememesinin nedeni olarak politikacı ve onların ürettikleri siyaset yöntemlerini görür. Toplumcu-gerçekçi bir anlayışla bu durumu ele alan yazar oy kazanmak için yapılan güzel şeylerin yok edilmesini eleştirir.

Yozlaşma sürecini yaşayan toplumlarda çürüme ve değişim ilk önce bireyden başlar ve sonrasında aile kurumunun bozulmasına neden olur. İnsan kişiliği ilk olarak içinde yaşadığı aile ortamında şekillenir. Aile, Türk İslam inanıcı başta olmak üzere bütün kültürlerde toplumun en kutsal yapı taşıdır. Anne, baba ve çocuklardan oluşan geleneksel aile yapısı, olumsuz yönde yaşanan sosyo-kültürel

değişimler sonrasında yıkılır. Salih’in içinde doğup büyüdüğü aile de baba baskısının var olduğu bir ortamdır. Berber Ali, karısını döven azarlayan ve rahatça kandırıp aldatabilen bir kocadır.

“Gili yorgunluktan ceset gibi olmuş, bedenini teras katındaki odaya zor atmıştı. Babasının annesini dövdüğünü duyunca içi titredi. Aşağıya inip ayırmak istediysen de bedeni müsaade etmedi. Yatakta kaskatı kesilip tavanı seyrederek sabahladı. Kahvaltı yaparken annesinin mor gözlerine bakıp kalbi koptu. Gözyaşlarını çayın buharıyla saklayıp atölyeye koştu.” (Kaçan, 1990: 57).

Berber Ali’nin, çocuklarına şefkat göstermemesi, sert ve azarlayıcı bir baba olması nedeniyle Reco ve Salih evden kaçır. Nitekim *“Babanın çocuklar üzerindeki etkisi o denli büyüktür ki, bazı çocuklar yaşamları boyu babalarını örnek alırlar ya da en azılı düşmanlarıymış gözüyle ona bakarlar.”* (Adler, 2003: 138). Berber Ali’nin evrensel anlamda baba kimliğinde uzak olması, onun baba kimliğini kendi bireysel arzu ve istekleri doğrultusunda yozlaştırmasından kaynaklanır.

“Salih, en mutlu anında bile dünyasını karartan babasına öfkeyle baktı. Ali, Salih’in bakışlarında ki öfkenin kısa bir süre sonra serseriliğe dönüşeceğini çıkıp kafasında sinsice planlar yaptı.” (Kaçan, 1990: 40).

Romanda sosyal yaşamda meydana gelen yozlaşma kadın erkek ilişkileri üzerinden de verilir. Romanda kadın ve erkekler arasında yaşanan ilişkiler genellikle bedensel hazzı yönelik ilişkilerdir. Kolera’da kadın ve erkekler para karşılığında bedenlerini satarak metalaşır. Bu kimliklerden ilki olan Tina, Salih’in âşık olduğu ve uğruna adam öldürdüğü *“zevk düşküni”* ve *“inançsız”* kart bir karakterdir. Romanda cinsel kimlikleri belli olmayan ve şehvetin arzularına kapılan Gaftici Fethi ve Tilki Orhan bedensel arzularıyla hareket eden yozlaşmış karakterlerdir.

Evli bir adam olan Berber Ali ile yasak bir ilişki yaşayan Madam Elen de bedensel arzularını kendine öncülük eden bir kadındır. Nihayetinde şehvet hastalığı bütün mahalleye sinmiş, Kolera canavarı tarafından öldürülen hayat kadınının daha cesedi soğumadan mahallenin azgın gençleri tarafından mezardan çıkartılıp tecavüz edilmesi, ahlaksızlık, yozlaşmanın ne kadar ileri boyutta olduğunu kanıtlar. Özellikle romanda Puma Zehra, Madam Eleni ve Tina cinsel arzularına esir olmuş kişilerdir.

Romanda, *“yoz bir tüketim toplumunun”* (Ecevit, 2004: 218) yaşam algısı, eğitim anlayışının da değişmesine neden olur. Toplumların ayakta kalabilmelerini, kendilik ve evrensel değerlerinin gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılmasını sağlayan eğitim kurumlarının eğitimsiz, cahil kişiler tarafından yönetilmesi, eğitim sistemini yozlaştırır. Geleceğe yön verecek olan çocukların yetersiz kişi veya kişiler tarafından eğitilmesi, bu çocukların geleceğe sağlık bir şekilde hazırlanmasını engellediği gibi o çocukların kendi değerlerine de öteki olmasına neden olur. Reco, sınırsız hayal gücüyle çizdiği resimlerden dolayı geleceği okuyamayan öğretmeni tarafından geri zekâlı ilan edilip özürölüler sınıfına atılması, eğitim sisteminin özgürlükten yoksun olduğunu gösterir. Kendi dünyasını kâğıt üzerine aktaran Reco’nun, öğretmeni tarafından aşağılanarak sınıftan atılması, simgesel anlamda toplum bilgi ve kültür olarak alt tabakaya atılması, hor görülmesidir. Oysa Reco’nun resim çizme yeteneği, bilinçli öğretmenler tarafından örnek gösterilip çocukların hayal dünyasını keşfedilebilirdi. Anlatıda öğretmenleri

Kolera canavarı Tamer tarafından öldürülen öğrencilerin günlerce öğretmensiz kalması, eğitim sisteminin içinde bulunduğu yetersizliği ortaya koyar. Yazara göre devletin eğitim sistemini evrensel normlara göre düzleyememesi, Kolera Sokağı'ndaki ahlaksız ilişkilerin kaynağıdır.

“Müfettiş, Kolera'nın çocuklarına, 'Bilmem kimi kim öldürdü? Şurası kaç yılında alındı? Bu aletin mucidi kimdir? Gibisinden ortaçağ sorularını sorunca, çocuklar yüz bir değişik kakkahayla güldüler. Müfettiş, Kolera'nın üç beyinli çocuklarının alaycı seslerine daha fazla dayanamayıp dışarı fırladı. Gidiş o gidiş!” (Kaçan, 1990: 79)

Romanda her gün bir faili meçhul cinayetin işlenmesi insan hayatının ne kadar değersiz olduğunu da gösterir. Kolera'da adaletin devlet tarafından değil de mahallenin bitirimleri ve kabadayılar tarafından sağlanması, adalet duygusunun zedelenmesine hatta yok olmasına neden olur. Toplumda bir köşeye atılmış bir avuç insanın insani muameleden yoksun bırakılıp ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesi, adaletin sisteminin yozlaştığı ve toplumda eşitsizlik duygusunun yaygınlaştığını imler.

“Kahrolası siren sesleri anında yetişti. Taner'in kanlar içinde kalmış elbisesine tiksinerken bakaran zorbalar, 'Ulan leş gibi herif, daha arabanın içini yeni yıkatmıştım. Durun içeri bir gazete sereyim! Heveslenme ulan arabaya koymayacağız, daha savcılık, bilirkişi durumları var, zaten o zamana kadar tahtalıköye uçar' diye söylendiler.” (Kaçan, 1990: 105).

Romanda halkın cahil ve yoksulluğundan yararlanan esnaf, ticaretin yozlaşmasına neden olur. Zira ticaret insanların karşılıklı birbirine güven duyması üzerine kurulur. Esnafın mahallede yaşayan insanları dolandırarak kandırması mahallede sosyal yaşamın çöktüğünü ve ilişkilerinin de bittiğini ortaya koyar.

“Kolera'nın kahrını yıllardır çeken insanlar kedi etinden yapılan lahmacuna alıştıklarından, bu tip olaylara aldırış etmiyorlardı. Hatta bazı zanaatkarlar lahmacuncuyu çağırırken 'pisi -pisi' diye sesleniyorlardı.” (Kaçan, 1990: 51).

Romanda uyuşturucu kullanımı da önemli bir toplumsal sorundur. Yazar Kolera'daki uyuşturucu kullanımı yetersiz eğitim, yoksulluk ve hayata tutunamamanın temel sebebi olarak görür. *“...duygularını yumuşatmak için balkondaki kırık kiremitlerin arasına sakladığı ojesini çıkarıp defalarca soludu. Oje kokusu ruhuna yayıldıkça gövdesi hafıfledi.”*... *“... dükkana sürünerek girip havlu dolabının arkalarında sota bir yerde sakladığı ojeyi çıkarıp defalarca kendine gelmeye çalıştı.”* (Kaçan, 1990: 19). Romanda toplumsal yaşamda meydana gelen çürüme ve ötekileşme, uyuşturucu batağı içinde yaşayan kişilerin toplumsal bilincini tahrir eder.

Bedenselleşen Arzular: Cinsellik

Sanatın insan varlığına verdiği anlam, insanın durmaksızın yeniden keşfedilmesini sağlar. Sanat yapıtları ise insanın ve toplum davranış ve edimlerinin metinsel düzlemde yeniden yaratıldığı bir evrendir. Marks'a göre, *“Sanat yapıtı, gerçeklik karşısında, sanatçının sübjektif ve yaşantılarından, duyum ve duygularından oluşturduğu bir varlıktır ve bu varlık gerçekliğin sübjektif karşılığını gösterir.”* (Tunalı, 1993: 57). Metin Kaçan da insanları kendi sosyal evreni içinde yaratan bir

yazardır. İnsanların davranışları veya tepkileri, yazarın dünya görüşüne göre yeniden düzenlenerek, estetik bir biçimde metine dâhil edilir. Romanda anlatı kişilerinin arzuları ve bu arsız arzuların peşinde koşmaları, anlatıda sosyal yaşamın içindeki insanların nasıl yozlaştığı ve kendilik değerlerini nasıl cinsel bir metaya dönüştüğünü ortaya koyar (Ecevit, 2003: 97). Bu açıdan anlatının öznesi konumundaki bireylerin cinsel arzu ve isteklerinin sosyal yaşamı soysuzlaşması, toplumsal yaşamın çürümesine zemin hazırlar. Romanda da insani arzular, cinselliğin penceresinden doyurulur. Bu bakımdan “*Cinsellik idealleştirilmiş ötekine bir an önce yakınlaşmaya yönelik heyecan yüklü arzuları meşrulaştıran savunmadır.*” (Tura, 2002: 22). Romanda da ötekinin istek ve arzusunu sapkın cinsellik ikliminde bulan bireyler, kendi bedenlerini fetişleştirerek metaya dönüştürür. Oysa cinsellik, salt bedensel bir tutkuyu değil, bunun aşkla, iki karşı cinsin bütünleşme isteğiyle bileşimini dile getirir. Bu anlamda insanların cinsel aşka yönelmiş duygusal, ruhsal, tutum ve davranışlarının bütünü kapsar. Romanın temel izleklerinden biri olan cinsellik 1990’lı yılların sosyal koşulları bağlamında ele alınır.

Romanda, Kolera sakinlerinin cinsel arzu ve sapkınlıklarını detaylarıyla ortaya koyan Metin Kaçan, kadın ve erkek arasındaki cinsel ilişkiyi köksüzleşen sosyal yaşamın başlıca nedeni görür. Romanda eşcinsellik, fuhuş ve yasak ilişkiyi “*cinsel kriminal*” (Aslan, 2003: 81) bir boyutunda elen yazar, toplumsal yaşantının cinsellik eksenli çıktığını vurgular.

Kaçan’ın anlatı kişileri, eşlerini aldatması yanında sokakta para karşılığında bedenlerini satar ya da satan kişilerle birlikte olur. Romanın anlatı kişisi Salih fuhuş yapan kadınlarla tecrübe kazandıktan sonra hayat kadını olan Tina ile ciddi bir ilişkiye girer. “*Gili, ömrü hayatında ilk defa bir kadınla göz göze gelmenin heyecanını yaşıyordu.*” ... “*Tina ... Gili’nin alnındaki yanıkları pansuman yaparken kalbinde tatlı bir sevgi tur atmaktaydı.*” (Kaçan, 1990: 83) Anlatıda yer alan hemen hemen bütün kişilerin cinsel istek ve yaşantısına değinilir. Romanda Kolera’ya yayılmış olan cinsel sapkınlık insanların hayatlarına yön veren bir felsefe halindedir.

Romanda Salih’in büyüdüğü aile ortamında babasının cinsel arzularına tutkun yasak bir aşk yaşaması ve bulunduğu mahallede cinsel arzuların halkın yaşayışında normal bir şekilde yer alması, Salih’in de cinsel yaşantısının da olumsuz yönde etkiler. Mahallede cinsellik üzerine kitap yazıp para kazanan insanların olması, bu durumun ne kadar ileri derecede olduğunu gösterir.

“*Fethi, Reco’nun önüne kâğıt kalem atıp 'Yaz bakalım delikanlı,' dedi; hanzolar ve softalar için Cinsel Yaşam Hakkında Bilmek İstedığınız Mevzuatlar adında, küçük bir elkitapçığı hazırlamaya başladılar.*” (Kaçan, 1990: 38).

Romanda yaşanan ilişkiler cinsel duygularını bastırmak için insanlar arasındaki bir bağdır. Freud’a göre “*yaşam içgüdü (Eros), ölüm içgüdü (Thorotos) ve libidine enerji insan sevgisinin kaynağıdır. Eros içgüdüünün başat olduğu ruhsal durumlar da, cinsellik egemen olmaya başlamakta ve aşk, sevgi, cinsel doyum teması gereksinimleriyle ortaya çıkmaktadır.*” (Freud, 2003: 35). Salih ile Tina arasında yaşanan ilişki, cinsel arzu ve istekler doğrultusunda gelişen bir ilişkidir.

“Gili ve Tina sevişme hızlarını daha da artırarak yeni arayışlar içerisine girdiler. Gili enerjisini o kadar sorumsuzca harcıyordu ki, Tina bile bu aktifliğine dayanamıyordu. Oysa Gili’nin enerji tüketimi bitirim oyunundan başka bir şey değildi! Eğlence ve kumar oyunlarında bir sınır tanımayan Gili’nin aşk oyunlarına da bir hudut koyacağı yoktu. Her şey en hızlı ve en sonuna kadar!” (Kaçan, 1990: 96).

Salih’in, Tina’ya olan aşkı zaman geçtikçe bir tutkuya bir saplantıya dönüşür. Arzulayan kişi, adımlarının altında arzusun açtığı uçurumu gördüğünde kendini isteyerek bir uçuruma bırakır; ümitsiz durumuna karşın metafizik hastalığın daha önceki evrelerinin ona sağlamadığı şeyleri keşfetmeyi ümit etmektedir.

Romanda bir diğer cinsel sapkınlık, hemcinslerin birbirine karşı duydukları cinsel arzudur. Anlatıda Tilki Orhan ve Gaftici Fethi'nin eşcinseldir. Orhan ve Fethi'nin genlerinde var olan eşcinsellik, onların hayatlarını şekillendirecek boyuttur.

“Son elemelerden sağlam çıkan Tilki, Kolera Sokağını kerhanesinde yaşamının ikinci tırnağını açıyordu.” (Kaçan, 1990: 111).

Romanda mahallede bir genelevin olması, genellikle mahallede yaşayan kadınları birer hayat kadını olması ve ailevi ilişkilerin yasak aşklardan dolayı yıkılması, toplumda cinselliğin ne derece büyük rol oynadığını gösterir. Özellikle bedenlerini kullanan Tina, Madam Eleni ve Puma Zehra gibi kadınlar, *“insanları sömürmeyi, istedikleri için açık ya da örtük bir şekilde, ümit verici sömürü objeleri olan kimseleri severler. Sızdırıp tükettikleri kimselerdense bıkarlar.”* (Fromm, 2001: 26). Bu kadınlar cinsel egolarını tatmin ettikten sonra yeni beden arayışlarına girerler. Sevgi, aşk ve evlilik hayatı toplumu düzenleyen, geliştiren yapılar olmaktan çıkıp şahsi zevk unsuru kabul edilen cinselliğe dönüşmüştür.

Sonuç

Metin Kaçan’ın 1990 yılında yayımlanan ilk romanı ‘Ağır Roman’ Türk Edebiyatı’nda önemli bir etki yaratır. ‘Ağır Roman’ malbuşçular, zorbalarla dolu bir kenar semtinde, içinde yaşadığı toplumu şiddet aracılığıyla protesto eden, uyuşturucu ve cinsellik tutkunu bir nevi Don Kişot’un öyküsü anlatır.

Metin Kaçan’ın toplum eleştirisi, kimi yerde kolektivist dünya görüşünden esintiler taşır. Kendilik değerlerine yabancılaşarak yozlaşmış toplumlar, ezilen insanlar ve onların hayatını yazarın eserlerinde simgesel bir anlatımla ortaya konur. Kaçan, ‘Ağır Roman’ adlı eserinde de Gili Gili Salih karakteriyle dönemin sosyal eleştirisini yapar. Yazar anlatı kişisi Salih’in yaşadığı sosyal ortamdan yola çıkarak onun hayata tutunamayışının öyküsünü anlatır. Ne yazık ki toplumun yozlaşmış değerleri tıpkı yazar gibi anlatı kişisi Salih’in bunalım yaşayarak intihar etmesine neden olur. Bu bakımdan ‘Ağır Roman’ adlı eser içinde yaşadığı toplumu şiddet yoluyla protesto eden, tüm baskılardan uzakta olmak isteyen, büyük bir kent canlılığını tümüyle özgür yaşamakta direten bireylerin sonu olur. (Ecevit, 2004: 213-214)

Kaçan, ‘Ağır Roman’ adlı eserinde romanın başkışisi Gili Gili Salih’in kimliğinde yaşama tutunabilme çabası ve kimlik bunalımı yaşayan modern bireylere odaklanır. Romanda içinde doğup büyüdüğü toplulukta en iyi olmak isteyen anlatı kişisi Salih’in kendini kanıtlamak için verdiği mücadele, yaşadığı bireysel ve toplumsal

çelişkiler, kendi benliğinden verdiği ödünler ve uğradığı düş kırıklıkları simgesel bir dil ile anlatılır.

Kaynakça

- Adler, Alfred (2003). *İnsan Tabiatını Tanıma* (Çev. Ayda Yörüken), İş Bankası Kültür Yay., İstanbul.
- Alver, Köksal (2006). *Edebiyat Sosyolojisi*, Hece Yay., Ankara.
- Arslan, Sultan Birgül (2009). *Michel Houellebecq ve Metin Kaçan’da Çağdaşçılık Sonrası Yaklaşımların Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi: Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı, (Doktora Tezi) Adana.
- Aslan, Rüstem (1999). “Ağır Roman’dan Fındık Sekiz’e Metin Kaçan’da Ritüel ve Hayat, *Metin Kaçan Cervantes’in Yeğeni*, (Editör: Fulya Tükel), Can Yay, İstanbul.
- Budak, Selçuk (2000). *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yay., Ankara.
- Ecevit, Yıldız (2004). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yay., İstanbul.
- Ecevit, Yıldız (2003). “Ağır Roman ve Estetik”, *Metin Kaçan Cervantes’in Yeğeni*, (Editör: Fulya Tükel), Can Yay., İstanbul.
- Erbarıştıran, Tufan (2003). “Metin Kaçan’ın Kitapları Üzerine Bir Deneme”, *Metin Kaçan Cervantes’in Yeğeni*, (Editör: Fulya Tükel), Can Yay., İstanbul.
- Dökmen, Üstün (2002). *Yarına Kim Kalacak? Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*, Sistem Yay., İstanbul.
- Freud, Sigmund, (2003). *Sevgi ve Cinsellik Üzerine*, (Çev. Akın Kanat). İlyay Yay., İzmir.
- Fromm, Erich, (2001). *Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum*, (Çev. Necla Arat), Say Yay., İstanbul.
- Kabaklı, Ahmet, (1999). *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul.
- Kaçan, Metin (1999). *Ağır Roman*, Metis Yay., İstanbul.
- Kırmızı, Bülent (2014). *Savaşın izinde Roman, Türk ve Alman Romanlarında Savaş Gerçeği*, Grafiker Yayınevi, Ankara.
- Kırmızı, Bülent (2015). “Almanya’daki Türklerin Türkçeyle İlgili Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesi.” *JASSS, The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 37, p. 11-20, Autumn.
- Korkmaz, Ramazan (2002). *İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*, Akçağ Yay., Ankara.
- Korkmaz, Ramazan (2008). *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Grafiker Yay., Ankara.
- Özünlü, Ünsal (2001). “Ağır Romanın Ağırlığı”, *Edebiyatta Dil Kullanımları*, Multilingual Yay., s. 524-533, İstanbul.

- Sartre, Jean Paul (2001). *Varoluşçuluk*, (Çev. Asım Bezirci), Say Yay., İstanbul.
- Serdar, Mehmet (1996). “Yabancılaşma”, *Adam Sanat*, S.126, s. 28–34, Mayıs, İstanbul.
- Stevick, Philip (2004). *Romanın Teorisi*, (Çev. Prof. Dr. Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ Yay., Ankara.
- Türk, Mehmet Taner (2012), “Postmodern Bağlamda Paul Auster ve Metin Kaçan’ın Eserlerinin Karşılaştırmalı Analizi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya.
- Tura, Murat Saffet (2002). *Şeyh ve Arzu*, Metis Yay., İstanbul.
- Tunalı, İsmail (1993). *Marksist Estetik*, Altın Kitaplar Yay., İstanbul.
- Timuçin, Afşar (1994). “Yabancılaşma Sorununa Genel Bir Bakış”, *Felsefe Dünyası*, S.8, s.16-23.
- Velioğlu, Halid (2003). “Muhafazakâr Dekadans Ağır Roman”, *Metin Kaçan Cervantes’in Yeğeni*, (Editör: Fulya Tükel), Can Yay., İstanbul.

